

Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΣΤΟ ΓΕΣΥ

Οι Υπηρεσίες Πρόληψης που έχουν ενταχθεί στο Γενικό Σύστημα Υγείας

Στη φιλοσοφία του Γενικού Συστήματος Υγείας η πρόληψη κατέχει θεμελιώδη θέση.

Η πρόληψη πρέπει να εφαρμόζεται στη βάση τεκμηριωμένης κλινικής πρακτικής που να στηρίζεται με κλινικές και επιδημιολογικές μελέτες, οι οποίες να αποδεικνύουν το όφελος στη δημόσια υγεία. Μέσω της πρόληψης λαμβάνονται όλα εκείνα τα μέτρα που απαιτούνται ώστε να μειωθούν οι διάφοροι παράγοντες κινδύνου εμφάνισης μιας νόσου, ενώ την ίδια στιγμή μέσω της πρόληψης επιβραδύνεται και η εξέλιξη κάποιας νόσου ή/και οι επιπλοκές αυτής.

Πιο συγκεκριμένα, η πρόληψη διακρίνεται σε διάφορες κατηγορίες όπως την πρόληψη που εφαρμόζεται σε υγιή άτομα ώστε να διαφυλαχθούν από τυχόν νοσογόνες καταστάσεις, την πρόληψη που εφαρμόζεται σε άτομα που νοσούν αλλά είναι ασυμπτωματικοί με σκοπό την έγκαιρη διάγνωση της πάθησης, αλλά και την πρόληψη που αφορά σε άτομα που νοσούν και εμφανίζουν συμπτώματα με στόχο τη μείωση των επιπλοκών της νόσου.

Μέσω του Προσωπικού Ιατρού, που είναι το πρώτο σημείο πρόσβασης στις υπηρεσίες φροντίδας υγείας που καλύπτονται από το ΓεΣΥ, ο Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας θέτει ως βασική αρχή τον ρόλο του ΠΙ όπως υποστηρίζει και συμβουλεύει τους δικαιούχους για την προστασία και τη θωράκιση της υγείας τους. Οι Προσωπικοί Ιατροί, μεταξύ άλλων, έχουν καθήκον να προτείνουν τρόπους για να αποθαρρύνουν συνήθειες που μπορεί να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία του δικαιούχου, όπως είναι το κάπνισμα, η υπερβολική κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών, το υπερβολικό βάρος, η έλλειψη ή η κακή ποιότητα ύπνου και άλλα. Επιπρόσθετα, οι Προσωπικοί Ιατροί έχουν την ευθύνη να προωθούν τα πληθυσμιακά ανιχνευτικά προγράμματα του Υπουργείου Υγείας που αφορούν στη δημόσια υγεία και εμπíπτουν στην πρωτογενή πρόληψη.

Η πρόληψη στο ΓεΣΥ

Το Γενικό Σύστημα Υγείας της Κύπρου, αρχικά, περιλάμβανε την κάλυψη προληπτικών εξετάσεων για δικαιούχους με κληρονομικό ιστορικό νοσηρότητας, για νοσούντες ασυμπτωματικούς αλλά και για νοσούντες συμπτωματικούς, οι οποίοι είχαν δικαίωμα να προβαίνουν στις απαραίτητες εξετάσεις, ώστε να ελέγχουν την πρόοδο της υγείας τους ή της νόσου από την οποία πάσχουν για να μειώσουν ή να προλάβουν μελλοντικές επιπτώσεις.

Η πρωτογενής πρόληψη - με εξαίρεση το τεστ Παπανικολάου ανά 2 έτη-δεν περιλαμβάνονταν στις υπηρεσίες που καλύπτει το Γενικό Σύστημα Υγείας, καθώς αποτελεί θέμα δημόσιας υγείας και ανήκει στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Υγείας. Μια πρακτική που εφαρμόζεται σε όλα τα Συστήματα Υγείας στον κόσμο.

Από τις αρχές του 2023 ωστόσο, ο Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας, με γνώμονα πάντοτε την ενίσχυση της πρόληψης και σε συνεργασία με τις αρμόδιες επιστημονικές εταιρείες και τον Παγκύπριο Ιατρικό Σύλλογο, ενέταξε στο ΓεΣΥ αριθμό προληπτικών εξετάσεων μέσω συγκεκριμένων κλινικών κατευθυντήριων οδηγιών (ΚΚΟ) που εφαρμόσε, οι οποίες αφορούν σε άτομα υγιή που δεν έχουν κανένα σύμπτωμα.

Στον κατάλογο αυτό περιλαμβάνονται σημαντικές προληπτικές εξετάσεις όπως ο **Προληπτικός Έλεγχος Σιδηροπενίας/Σιδηροπενικής Αναιμίας στην παιδική ηλικία**, η **Αναπτυξιακή Δυσπλασία Ισχίου**, ο **Προληπτικός Έλεγχος Όρασης στα παιδιά**.

Επιπλέον, έπειτα από σχετική μελέτη και διαβούλευση με τις τρεις επιστημονικές εταιρείες που εκπροσωπούν τους Προσωπικούς Ιατρούς του ΓεΣΥ, ο ΟΑΥ προχώρησε και στην ένταξη, υπό προϋποθέσεις, **Εργαστηριακών Εξετάσεων** ρουτίνας για τους ενήλικες δικαιούχους του Συστήματος οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως «ασυμπτωματικοί», όρος που χαρακτηρίζει άτομα υγιή που δεν έχουν διαγνωστεί με κάποια νόσο ούτε παρουσιάζουν οποιοδήποτε σύμπτωμα ή λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή.

Πιο συγκεκριμένα:

Ο Προληπτικός Έλεγχος Όρασης στα παιδιά αποσκοπεί στην έγκαιρη ανίχνευση προβλημάτων που οδηγούν σε απώλεια όρασης η οποία μπορεί να προληφθεί. Τα παιδιά συστήνεται να εξετάζονται κατά τη διάρκεια του ελέγχου ρουτίνας από τους Παιδίατρος, όσον αφορά στην όραση, σε ηλικία από 0 μέχρι 6 μηνών ανά 2 μήνες, από 6 μηνών μέχρι 2 ετών ανά 6 μήνες και από 6 μέχρι 18 ετών ανά τριετία. Το είδος του ελέγχου από τον Παιδίατρο διαμορφώνεται ανάλογα με την ηλικία του παιδιού. Σε παρουσία παθολογικού ευρήματος κατά την εκτίμηση από τον Παιδίατρο, το παιδί πρέπει να παραπέμπεται σε Οφθαλμίατρο. Στην ηλικία των 3-5 ετών συστήνεται ο καθολικός ανιχνευτικός έλεγχος από Οφθαλμίατρο.

Η εξέταση για **Αναπτυξιακή Δυσπλασία Ισχίου** διενεργείται από τον Παιδίατρο κατά τη γέννηση ενός παιδιού, ώστε να διαπιστωθεί η κλινική του κατάσταση. Σε περίπτωση που το αποτέλεσμα της εξέτασης είναι θετικό, δηλαδή εμπίπτει σε κάποια από τις προκαθορισμένες παραμέτρους, τότε συνιστάται παραπομπή σε Ορθοπεδικό. Διενέργεια περαιτέρω εξετάσεων προβλέπεται επίσης και σε περίπτωση φυσιολογικής κλινικής εικόνας σε βρέφος, το οποίο όμως εμπίπτει στις ομάδες υψηλού κινδύνου.

Η σιδηροπενία αποτελεί την πιο συχνή αιτία αναιμίας στη βρεφική και παιδική ηλικία. Γι' αυτό το λόγο ο Οργανισμός προχώρησε στην ένταξη του προληπτικού ελέγχου **Σιδηροπενίας/Σιδηροπενικής Αναιμίας στην παιδική ηλικία**. Βάσει των σχετικών κατευθυντήριων οδηγιών που έχουν εκδοθεί, προτείνεται ο προληπτικός έλεγχος σιδηροπενίας σε ομάδες υψηλού κινδύνου.

Πρόσφατα ο Οργανισμός, κατόπιν σχετικής πρότασης από την Παιδιατρική Εταιρεία Κύπρου, πρόσθεσε μία ακόμα κατευθυντήρια οδηγία, η οποία αφορά στον **Προληπτικό Έλεγχο της Δυσλιπιδαιμίας στην Παιδική Ηλικία**, λόγω του ότι η υπερλιπιδαιμία στην παιδική ηλικία είναι αρκετά πιο εύκολα αντιστρεπτή, από ότι στην ενήλικη ζωή, είναι όμως συνήθως ασυμπτωματική. Επιπλέον, ο έλεγχος των επιπέδων χοληστερόλης στην παιδική ηλικία συμβάλλει στην ανάπτυξη της πρόληψης της στεφανιαίας νόσου στη μετέπειτα ζωή. Σύμφωνα με την οδηγία αυτή, προτείνεται καθολικός λιπιδαιμικός έλεγχος σε παιδιά ηλικίας 8-10 ετών και 17-21 ετών, αλλά και εξατομικευμένος λιπιδαιμικός έλεγχος στις υπόλοιπες ηλικίες μετά τα 2 έτη.

Η εξέταση πρόληψης του καρκίνου του τραχήλου της μήτρας με το **Τεστ Παπανικολάου (ΠΑΠ Τεστ)** παρέχεται από το Γενικό Σύστημα Υγείας από την πρώτη ημέρα εφαρμογής του.

Σε περιπτώσεις γυναικών που δεν έχουν κάποιο σύμπτωμα ή ιστορικό, η συχνότητα του προληπτικού ελέγχου ΠΑΠ Τεστ έχει καθοριστεί όπως διενεργείται κάθε **δύο (2) χρόνια** μέχρι την ηλικία των 65 ετών, απόφαση που βασίστηκε σε διεθνείς κατευθυντήριες οδηγίες. Στις περιπτώσεις, ωστόσο, που **υπάρχουν σημεία ή συμπτώματα ή ιστορικό**, τα οποία δικαιολογούν επανάληψη του τεστ σε μικρότερο διάστημα από τα δύο έτη, τότε ο έλεγχος **αποζημιώνεται εξ' ολοκλήρου από το ΓεΣΥ ανεξαρτήτως συχνότητας**. Σημαντικό να σημειωθεί ότι, με βάση πρόσφατα στοιχεία του Οργανισμού Ασφάλισης Υγείας, τα **ποσοστά προσέλευσης των γυναικών για τη διενέργεια του Test Παπανικολάου είναι χαμηλά**.

Ο **Προγεννητικός έλεγχος** είναι το σύνολο των εξετάσεων, οι οποίες πραγματοποιούνται κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης, με σκοπό να διαπιστωθούν σοβαρές, κυρίως γενετικές παθήσεις, ή άλλες πιθανές ανωμαλίες στη διάπλαση του εμβρύου. Στο πλαίσιο του ΓεΣΥ καλύπτεται όλος ο απαραίτητος προγεννητικός απεικονιστικός έλεγχος σε προκαθορισμένα χρονικά διαστήματα, καθώς και όλες οι απαραίτητες εργαστηριακές εξετάσεις σε προκαθορισμένα χρονικά διαστήματα και πάλι σύμφωνα με τις κλινικές κατευθυντήριες οδηγίες που εξέδωσε ο Οργανισμός για το θέμα αυτό.

Η πιο πρόσφατη προσθήκη στο Σύστημα, που έγινε στο πλαίσιο της ενίσχυσης της πρόληψης, είναι οι κλινικές κατευθυντήριες οδηγίες που αφορούν στη διενέργεια **Εργαστηριακών Εξετάσεων ρουτίνας** που προσφέρονται στους **υγιείς**

ασυμπτωματικούς δικαιούχους, σε άτομα δηλαδή που δεν έχουν διαγνωστεί, δεν έχουν εμφανίσει συμπτώματα κάποιας ασθένειας ή δεν έχουν λάβει ή λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή. Σε περίπτωση όπου ένας δικαιούχος παρουσιάζει συμπτώματα ή έχει ιατρικό ιστορικό ή λαμβάνει φαρμακευτική αγωγή, τότε ο εν λόγω δικαιούχος **δεν εμπίπτει στις πιο πάνω οδηγίες** και συνεπώς η διενέργεια εργαστηριακών εξετάσεων καθορίζεται από τον θεράποντα ιατρό σε συχνότητα που προβλέπει η βέλτιστη διαχείριση της πάθησής του. Για άτομα ηλικίας από **18 έως 44 ετών** η συχνότητα για τις εργαστηριακές εξετάσεις, όπως γενική αίματος, σάκχαρο νηστείας, ουρία, κρεατινίνη, νεφρική λειτουργία, ηπατικά ένζυμα, χοληστερόλη, γενική ούρων κ.α. ορίζεται στα **5 χρόνια**. Για τις ηλικίες από **45 έως 64 ετών** η συχνότητα για τις προαναφερθείσες εργαστηριακές εξετάσεις ορίζεται στα **2 χρόνια**, ενώ για τις ηλικίες **πέραν των 65** οι εξετάσεις **θα πρέπει να γίνονται κάθε χρόνο**.

Στις εργαστηριακές εξετάσεις ρουτίνας, ο Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας ενέταξε και τον προληπτικό έλεγχο για καρκίνο του προστάτη. Για άνδρες υψηλού κινδύνου ίσου ή μεγαλύτερου των 40 ετών το **ολικό PSA** θα πρέπει να γίνεται κάθε **πέντε (5) χρόνια**. Για άνδρες **άνω των 50 ετών** κάθε **δύο (2) χρόνια** και για άνδρες **άνω των 65 ετών** να γίνεται ολικό PSA αναλόγως πρωτοκόλλου.

Παράλληλα, η εξέταση **για τη θυρεοτρόπο ορμόνη (TSH)** δύναται να **πραγματοποιηθεί κάθε δύο έτη σε άνδρες άνω των 60 ετών** και σε **γυναίκες άνω των 50 ετών**. Διευκρινίζεται επίσης, ότι η προαναφερθείσα εξέταση θα πρέπει να γίνεται ομοίως κάθε δύο χρόνια για άτομα άνω των 65 ετών, ανεξαρτήτως φύλου.

Η υιοθέτηση των συγκεκριμένων οδηγιών έγινε σε συνεργασία με την Υποεπιτροπή Εργαστηριακών Εξετάσεων του Οργανισμού και κατόπιν διαβούλευσης με εκπροσώπους των Επιστημονικών Εταιρειών των Προσωπικών Ιατρών για ενήλικες.

Πρόληψη, ακρογωνιαίος λίθος για κάθε Σύστημα Υγείας

Οι υπηρεσίες πρόληψης που παρέχονται εντός του ΓεΣΥ σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστούν τα πληθυσμιακά/ανιχνευτικά προγράμματα του Υπουργείου Υγείας, όπως η μαστογραφία ή την χορήγηση εμβολίων για παιδιά και ενήλικες, τα οποία έχουν στόχο την διασφάλιση και προστασία της δημόσιας υγείας.

Ωστόσο, επειδή η πρόληψη αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο κάθε Συστήματος Υγείας, το Γενικό Σύστημα Υγείας οφείλει εντός του δικού του πλαισίου όπως προωθεί την πρόληψη σε κάθε περίπτωση.

Ο Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας, πάντοτε σε συνεργασία με τους αρμόδιους επιστημονικούς φορείς, επιδιώκει την ενίσχυση της πρόληψης αυξάνοντας στοχευμένα τις παρεχόμενες υπηρεσίες προς τους δικαιούχους, στη βάση πάντοτε διεθνών πρακτικών.

Η οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης και η καλή επικοινωνία με τον Προσωπικό Ιατρό, αποτελούν βασικές προϋποθέσεις σωστής καθοδήγησης του δικαιούχου στις υπηρεσίες πρόληψης.

Τέλος, τονίζεται ότι μια εκ των προτεραιοτήτων του Οργανισμού παραμένει η σωστή και ολοκληρωμένη ενημέρωση των δικαιούχων και των παρόχων γύρω από το ζήτημα της πρόληψης, ώστε να αξιοποιούνται πλήρως από τους δικαιούχους οι σχετικές υπηρεσίες που παρέχονται από το ΓεΣΥ.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

25 Ιουλίου 2025